

samske zamorce in zamorke je poskrbljeno v posebnih napravah, kjer so pod nadzorstvom sester in pa misijonskih bratov.

Središče naselbine so delalnice in mala cerkev. V delalnicah se učé mladi zamorci rokodelstev, na polju pa obdelujejo rodovitna tla. Naselbina ima večše rokodelce, ki vodijo delo, kakor mizarje, kovače, čevljarje in dr.: vse se izdeluje, česar je treba za dom, in še več. Zamorci so sprefni za rokodelstvo. Glavne dohodke ima naselbina iz poljedelstva. Močnejši zamorci opravljajo na njivah vsa dela; kajpada so tudi tukaj ž njimi misijonski bratje, da jih vodijo. Dasi ima namreč zamorec bister um in spretnost za delo, vendar je po naravi jako len — tako so mi pravili tam. Ko bi ga ne priganjal nihče k delu, rajši bi stradal, kakor se trudil. Poleg tega so udani še drugim strastém, da ni kaj lahek posel ž njimi. Krščanska vera jih kroti, blaži, pa tudi uči delati.

Prostori za nadzorstvo, za misijonarje, so čisto preprosti. Tudi cerkev je borna.

Treba se je truditi za vsakdanje potrebe, treba boriti za kruh, torej ne more biti obilice ali potrate.

Po raznih potih prihajajo novi zamorci v to naselbino. Nekoliko se jih rodi in vzraste doma, nekatere odkupijo, drugi pa so ubežali krutim gospodarjem in našli srečno zavetje v krščanski naselbini. Otroke katoliških zamorcev krsté takoj po rojstvu, odrasle zamorce pa imajo v katehumenatu tako dolgo, da so trdni v veri in zanesljivi gledé na bodočnost. O takih zamorcih, ki pribežé v zavetje, slišal sem ganljive zgodbe.

Vse gibanje in delovanje nadzira duhovnik-misijonar, pa tudi misijonski škof Sogaro sam, kolikor le more. Zares lepa se sme imenovati ta naprava, le škoda, da ni še večja, in da ni takih naprav še več, mnogo več.

Malokatera pot me je tako razveselila in tako vnela za katoliško misijonsko delovanje, kakor pot v zamorsko naselbino v Geziri.

(Dalje.)

Koprivnik in koprivniška Vodnikova slavnost.

(Spisal J. Ažman.)

Bohinjska deželica slovi daleč po svetu zaradi prirodnih lepotij, ki privabljajo od leta do leta več ptujcev. In če še v nekaterih letih, kakor se govori, železnica pripiha v te oddaljene kraje, potem bode po letu ptujcev kar mrgolelo po Bohinju. Pa tudi res ne najdeš drugodi toliko in takih znamenitostij, kakor so tukaj na majhnem prostoru. Velikanske gore, izmed katerih se kakor kralj ponosno vzdiguje Triglav, obkro-

žujejo deželo, katero deli Babnagora v dve skoraj jednaki polovici, imenovani »zgornja in spodnja dolina«. V tej se razprostira velika vas Bistrica ob potoku istega imena s krasno novo cerkvijo sv. Nikolaja, v oni pa mogočno kraljuje stara in veličastna cerkev svetega Martina v Srednji vasi. Zraven teh glavnih in župnijskih vasij so pa še po obeh dolinah raztresene mnoge vasi z ličnimi podružnimi cerkvami. Na zahodni

strani pri cerkvici sv. Janeza, kjer se stikata dolini, leži mirno pod strmimi gorami sloveče bohinjsko jezero, ki je dobrih pet četrť ure hoda dolgo, in četrť ure široko. Vodo dobiva jezero od Savice, ki v visokem slapu bobni izpod Komarče, in pri sv. Janezu zopet zapušča jezero kot bohinjska Sava.

Ta tukaj popisana deželica pa še ni celi Bohinj, kakor menijo ptujci; zraven namreč še prištevamo koprivniško duhovnijo s tremi vasmí, te so: Koprivnik, Zgornje in Spodnje Gorjuše. In to po pravici, če gledamo na nošo, govorico, navade in opravila njenih prebivalcev. Koprivnik sicer leži na Poljukih, pa že na robu te gorske planote, tam, kjer se svet nagiba proti Bohinju. Značaj imenovanih vasí je popolnoma planinski; po vsem verjetno je, da so te vasi polagoma nastale iz planinskih in ogljarskih koč. Vas Koprivnik s cerkvijo in župniščem leži 1035 metrov nad morjem in petsto metrov nad površino bohinjskega jezera. V tem oziru jo prekaša (za kakih petdeset metrov) samo še Vojsko, ki je najvišja župniška cerkev v ljubljanski škofiji.

Teško si misliš ličnejši kraj, kakor je koprivniška vas. Čedne, bele hišice so razpostavljene pod obrasenimi ali pa obdelanimi grički ob robu velikega kotla, čegar ravna sredina je Koprivčanov glavno polje. Ako si mesto žita misliš vodo, imaš pred sabo blejsko jezero v majhni podobi. Mlin na sapo pa, menda jedini te vrste na Kranjskem, ki na sredi polja iz žita molí kvišku, namestuje ti blejski otok.

Pred dobrimi sto leti še ni bilo v teh krajih niti cerkve, niti župnišča. Koprivničanje (ali kakor se sami kličejo: Koprivničanje) in Gorjušci (ali kakor jim v Bohinju pravijo: Gorjušmani) so spadalí k duhovniji sv. Martina v Srednji

vasi, odkoder so tudi dobivali duhovno pomoč. Kdor je že katerikrat hodil na Koprivnik ali Gorjuše od te ali one strani, vé, kako huda in težavna pota so tje gori, torej si tudi lahko misli, kako usmiljenja vredni so bili nekdani prebivalci v duhovnem oziru. Zaradi hudih potov pogostoma, posebno zimski čas, še možaki niso mogli k božji službi, tem manj pa ženske in otroci in stari ljudje. Tudi za duhovnike je bila velika težava, kadar so hodili z obhajilom do teh visoko po hribih raztresenih in večinoma dve uri od Srednje vasi oddaljenih hiš.

Velika dobrota je torej za te kraje, kjer prebiva čez sedemsto duš, da so pred sto leti dobili samostojno duhovnijo. Leta 1791. je bila namreč Koprivničanom duhovnija dovoljena s pogojem, da postavijo cerkev in župnišče. Res so se hitro poprijeli dela, in v dveh letih je bilo oboje za silo dodelano. Prvi duhovni pastir je bil slavni Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik in pisatelj, ki je prišel iz Ribnice, kjer je poprej kapelanoval. Dné 24. svečana leta 1793. je prvíkrat maševal na Koprivniku. Začetek duhovnije je sam zapisal na čelu krstne matice s temi lebesedami:

Planinam brez cirkve

Nova fara

Skuz

Povele cesarja Jožefa II.

Plačo Bledske gosposke

Železo Bistriške fužine

Mujo Koprivnikarjov in Gorjušmanov v l. 1791.

Valent. Vodník m. p.

Dné 12. sušca l. 1793. je novo cerkev blagoslovil gospod Urban Krivic, tedanji dekan v Gorjah. Pričujoči so bili pri tem opraviu gospod Anton Šliber, župnik iz Srednje vasi, gospod Matija Kunstelj, župnik iz Bistrice, in domači gospod

Valentin Vodnik. Ko je v poletju l. 1796. Vodnik odhajal k sv. Jakopu v Ljubljano, bili sta cerkev in župna hiša že preskrbljeni z vsemi potrebnimi rečmi. Cerkev je posvetil dné 13. rožnika leta 1798. pomožni škof Frančišek pl. Rajgersfeld. Za tem sta cerkev obiskala samo še dva škofa: Anton Alojzij Wolf meseca velikega srpana leta 1827., in dr. Jakop Missia dné 28. malega srpana l. 1888.

Duhovni pastirji na Koprivniku so bili ti-le:

1. Valentin Vodnik od dné 24. svečana l. 1793. do 2. malega srpana leta 1796.
2. Matej Wolf od 22. listopada leta 1796. do 14. velikega travna leta 1797.
3. Žiga Jelenec od 11. vel. srpana leta 1797. do 9. vinotoka leta 1799.
4. Jožef Respet od 26. listopada leta 1799. do 28. velikega srpana leta 1815.
5. Marko Žemva od 20. kimovca leta 1815. do 25. kimovca leta 1830.
6. Lovro Mušič od 5. mal. srpana l. 1831. do 12. velikega srpana leta 1833.
7. Janez Žemva od 21. vinotoka leta 1833. do 16. malega travna leta 1845.
8. Frančišek Završnik od 19. mal. srpana leta 1845. do 23. prosinca leta 1860.
9. Šimen Jan od 28. svečana leta 1860. do 18. grudna leta 1861.
10. Janez Sodnik od 10. svečana leta 1862. do 3. rožnika leta 1885.
11. Jožef Močilnikar od 11. vinotoka l. 1885. do 10. velikega travna leta 1886.
12. Anton Pajer od 10. vinotoka leta 1886.

Ker je bil prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik tudi prvi župnik na Koprivniku, nagnilo je sedanje bohinjske duhovnike, njim na čelu gosp. Pajerja s Koprivnika, gosp. Berlica z Bohinjske Bele in gospoda Čekala z Bohinjske Bistrice, da so sklenili slovesno obhajati stoletnico koprivniške duhovnije in pri tej priliki tudi postaviti spominsko ploščo Valentinu Vodniku. V ta namen so sami nekaj zložili, nekaj pa so pri drugih Vodnikovih častilcih nabrali, in

tako se je imenovana slovesnost tudi res godila letos dné 27. velikega srpana, štirinajsto nedeljo po binkošti. Cerkev in župna hiša sta bili za to slovesnost na vso moč okrašeni. Pri vhodu na pokopališče je stal krasen slavolok z Vilharjevimi besedami:

*Ti prvi si Vodnik
Slovence budil,
Svoj dom jih ljubiti,
Braniti učil!
Nikdo ni gladkeje,
Sladkeje zapel,
Glavice razjasnil,
Svoj narod unel!*

Mnogi mlaji so bili postavljeni ob potih; znad zvonika, znad župnišča, znad hiš in mlajev pa so vihrale zastave in z bližnjih gričev se je razlegal strel topičev, ki so pozdravljali od vseh strani dohajajoče goste. — Med cerkvijo in župniščem je bil narejen visok s smerečjem ovit pripraven oder, kjer sta dva govornika govorila zbrani množici, ki je bila prav slikovito razpostavljena okoli odra in po bližnjem griču. V cerkvenem govoru pred sveto mašo je pisatelj teh vrstic razkladal imenitnost stoletnice koprivniške duhovnije in pa pomen njenega prvega duhovnega pastirja Valentina Vodnika, ne le za Koprivnik, ampak tudi za ves slovenski rod. Posebno ga je slovenski mladini postavljaj v vzgled pridnosti in nesebične vnetosti za blaginjo ljudstva: naj tudi ona dela in seje v mladosti, če hoče kaj prida žeti v starosti. Duhovnikom pa je priporočal, da bi posnemajoč Vodnika oznanjevali večne resnice vernemu ljudstvu v lepi domači besedi in tako bili zares pravi njegovi vodniki. Sklenil pa je s presrečno prošnjo, da bi Bog nikdar ne pripustil, da bi na slovenskih tleh kdaj utihnili slovenska govorica ali da bi odtodi kdaj izginila vera katoliška!

Po cerkvenem opraviu je stopil na oder c. kr. profesor in nadzornik gospod Frančišek Levec in je v kratkih pa jedrnatih stavkih narisal življenje, značaj, šolsko in književno delovanje Vodnikovo. Ko pa je slednjič zaklical, da temu blagemu, zaslužnemu možu, prvemu slovenskemu pesniku in pisatelju, prvemu koprivniškemu duhovniku odkrivamo spomenik, tedaj so navzoči trikrat zavpili «Slava!», topiči na bližnjih holmcih so se oglasili, zagrinjalo

je padlo, in prikazala se je na župnišču vzdana plošča z napisom:

1793.

1893.

Spominu

stoletnega godu Koprivniške fare
in njenega prvega duhovnega očeta

Valentina Vodnika

postavili

častilec Vodnikovi.

Rodila Te Sava — Ljubljansko polje,
Navdale Triglava — Te snežne kopé.

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Dr. Jos. Vošnjaka zbrani dramatični in pripovedni spisi. II. zvezek. V Celji. 1893. Tiskal in založil Dragotin Hribar v Celji. 12°. Str. 98. S pisateljevo sliko. Cena 50 kr. — Ta knjižica velja kot II. zvezek «Narodne knjižnice», katere I. zvezek se štejejo istega pisatelja «Pobratimi». Ta zvezek nam podaja kratek Vošnjakov življenjepis, ki ga je spisal dr. P. Turner, in pa: **Lepa Vida. Drama v petih dejanjih.** Snov te drame se naslanja na znano narodno pesem o lepi Vidi, ki se je dala odvesti v ptujino, zapustivši starega moža in otroka. Vendar je dramatikova snov samostojna; torej naj nihče ne misli, da je gospod Vošnjak dramatiziral narodno pesem. Imenuje se pa tudi naša junakinja Vida, in lepa je, zaradi česar jo želi v zakon očetov prijatelj in podpornik Andrej Kogoj, in jo tudi dobi: Vida se mu uda, zlasti da bi pomogla in ustregla obubožanemu očetu, in pa, ker jo uverijo, da ji je njen prejšnji ljubimec Alberto nezvest. Toda Alberto pride kmalu skrivaj k njej, prejšnja strast v obeh oživi, Vida — žena in mati — dá se lahkomišljencu odvesti na njegov grad, ne brigajoč se za moža, otroka in zakonsko zvestobo, upajoč celó, da se zakon razdré. A kmalu spozna Vida, da je le zapeljana in prevarjena. V jezi trešči zapeljivca v morje, zbeži iz gradú in se v groznem viharju pripelje čez morje domov. Tu pa zvé, da ji je otrok umrl; mož je pa neče več spoznati in sprejeti. Od srčne bolesti umrje.

Igra ima dokaj krepkih momentov, ki ti pretrsejo dušo; smrt junakinje pa ti vzbudi žalost ali sožalje, ker tako kruto divjá nesreča ondi, kjer bi lahko cvetla najmilejša sreča. Ali ni torej ta igra zaloigra? Pisatelj jo imenuje dramo. Mislimo, da smo uganili namen pisateljev, češ, ime «zaloigra ali tragedija» je nekam nevarno,

od zaloigre se mnogo zahteva; drama pa je bolj pohlevna stvar, torej mi čitatelj in kritik ne bode očital, da nisem izpolnil svoje naloge. Mislimo vsaj, da se pesnik ni oziral na junakinjo, ki je meščanskega stanú in ne visokega, kakor je navadno v tragedijah; stan ne odločuje — gotovo dandanes ne, v dóbi enakopravnosti stanov. Torej kaj: ali je Vida zaloigra, ali ni? Gledé na konec igre, gledé na čustva, katera vzbuja (namr. sožalje in strah) in pa na krivdo rekel bi brez pomisleka, da je «Lepa Vida» tragedija. Toda spletká je vendar preveč preprosta, razvoj prelahak, kakor v povestih; junakinja je kakor zbegana žival, ki teka sem in tje, ki se srdita zaleti v sovražnika, a naposled upehana omaga in obleži; nikakor pa ni pravi junak, ki se bori za neki vzor, a v tem boju pade. Poslednja stvar je glavni nedostatek v igri, zato jo je pisatelj res previdno imenoval «dramo», če tudi s tem ni odpravljen nedostatek. Dasi Vida deluje, celó zapeljivca hudo kaznuje (kar je pač nenavadno, ne do cela utemeljeno), vendar ne morem najti nobene ideje, katero bi ona izražala in zastopala. Sloboda, katera ji je potrebna za srečo? Ne, Vida se bori zanjo v prvi polovici, ne pa proti koncu. Stanovitna ljubezen? Tudi ne, saj pogubi svojega ljubimca. Materinska ljubezen? Tudi ne: saj jo je poteptala, ko je bežala z zapeljivcem. Tako ne moremo najti one ideje, za katero bi se — če tudi v zmotah in napakah — trudila junakinja. Ta ideja pa je potrebna dobremu umotvoru. Če pa rečemo: Igra Vošnjakova je krepko in živahno svarilo, naj se varujemo strasti, naj se ne udamo poželenju, naj se bojimo kazni zaradi pregrehe, ker «nemesis» dohiti človeka prej ali slej —, tedaj je to resnično, a to sámó še ne zadostuje za vzvišen dramatičen umotvor.

Ozirali smo se pri tem na čisto umetniško stališče in presodili to delo z njega samega. Če se sedaj ozremo še na druge strani, lahko